UvA maakt onderzoek beter zichtbaar en toegankelijk

De UB Amsterdam (UvA) zet zich in om de onderzoeksresultaten van de universiteit toegankelijk te maken. Dat vergroot de impact van het onderzoek en de zichtbaarheid van de wetenschappers. Hiervoor heeft de UB een nieuwe werkwijze opgezet, waarbij ze de wetenschapppers actief benadert. En met succes: in 2008 was al 22 procent van de artikelen in het Institutioneel Repository van de UvA via open access beschikbaar.

Saskia Woutersen-Windhouwer

Wie is...

Saskia Woutersen-Windhouwer is specialist elektronisch publiceren/repository manager aan de Universiteit van Amsterdam en stafmedewerker wetenschappelijke informatievoorziening bij het Nederlands Instituut voor Ecologie te Nieuwersluis. Daarvoor was zij hoofd van de afdeling Centrale Informatievoorziening bij het FOM-Instituut voor Atoom- en Molecuulfysica in Amsterdam. Bij de UvA is zij contactpersoon voor auteursrechten, OA, het onderzoeksinformatiesysteem Metis en het Institutioneel Repository (UvA-DARE). Zij is lid van de kerngroep SURFdirect, Taskforce Open Access en de UKB-werkgroep Open Access.

Een Institutioneel Repository (IR) is een centraal online systeem waarin bestanden van het wetenschappelijke onderzoek van een instelling worden verzameld, gearchiveerd en verspreid in een digitaal formaat. Nederland is voorloper op het gebied van IRs (Enserink, 2009). Maar hoe succesvol zijn we eigenlijk? Twee geslaagde projecten hebben de IRs op de kaart gezet: Keur der Wetenschap (2005) en honDAREduizend (2006). Deze projecten hadden tot doel de zichtbaarheid van de repositories te vergroten, en in korte tijd meer publicaties in de IRs vrij toegankelijk te maken. Het resultaat van deze projecten is geweest dat meer auteurs het IR hebben leren kennen, en dat er na het project honDAREduizend 149.082 publicaties vrij toegankelijk waren via de gezamenlijke Nederlandse Repositories. Toch blijkt het overgrote deel van de auteurs die verbonden zijn aan de Nederlandse universiteiten en KNAW-instituten nog steeds nooit van IRs te hebben gehoord. In 2007 was gemiddeld 9,5 procent van alle wetenschappelijke publicaties vrij toegankelijk via de IRs (Van der Graaf, 2009). Het gevolg van deze onbekendheid met IRs is dat er geen sprake is van een optimale, continue en stabiele aanlevering van vrij toegankelijke publicaties door auteurs. Bij de UvA was zelfs duidelijk een terugval te zien na afloop van deze twee projecten. Daarnaast waren er ook andere redenen waarom auteurs niet wilden aanleveren: zo werden dikwijls door de auteur aangeboden publicaties niet of pas na enkele maanden in het IR gepubliceerd, of bleken de metadata vol fouten te zitten.

Workflow

Om deze problemen aan te pakken, heeft de UvA zich de concrete vraag gesteld: hoe zouden we *structureel* zoveel mogelijk publicaties van de instelling vrij toegankelijk kunnen aanbieden via het IR van de UvA, UvA-DARE? Bij het vinden van een oplossing werd voortgebouwd op drie afspraken die het College van Bestuur, de faculteiten en de UB eind 2007 met elkaar hadden gemaakt: (1) tijdig, volledig en foutloos laten zien wat de UvA heeft gepubliceerd; (2) alle publicaties archiveren in het wetenschappelijk digitaal archief; en (3) de inhoud van zoveel mogelijk publicaties vrij toegankelijk via het IR aanbieden. Uit verschillende onderzoeken blijkt namelijk dat artikelen die zonder abonnement wereldwijd gratis toegankelijk zijn, vaker worden gedownload en geciteerd.* Hogere

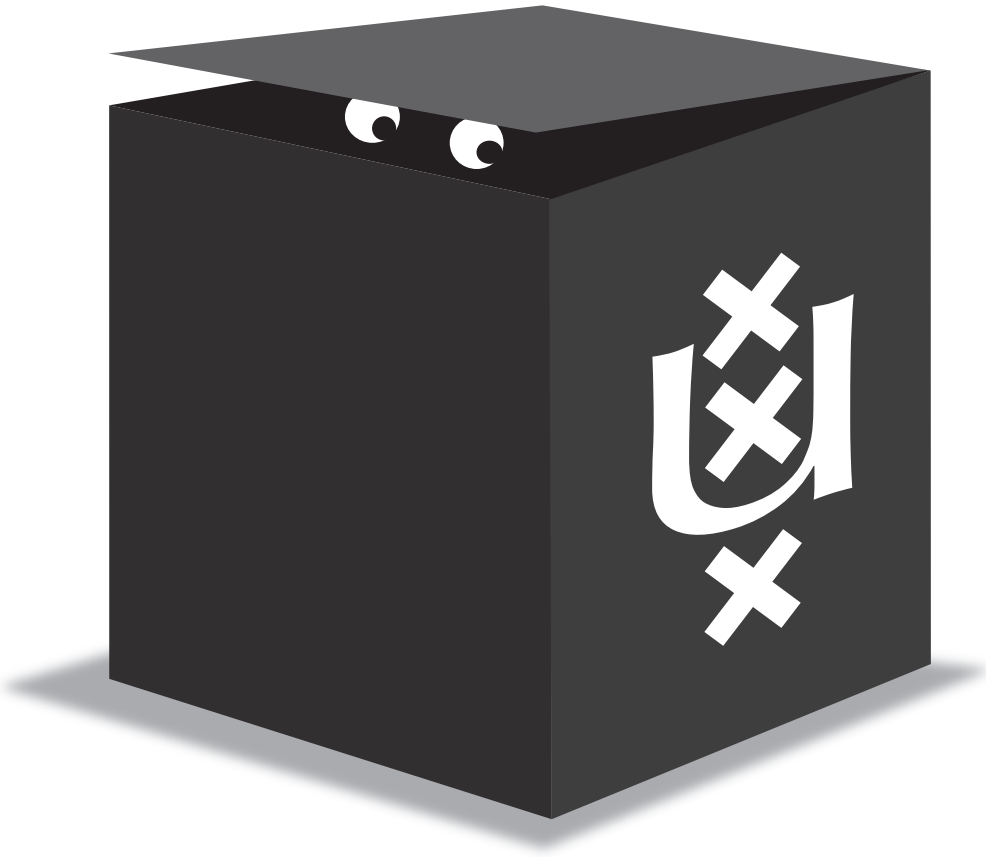

Illustratie: Tom van Staveren

citatiescores zijn zowel voor wetenschappers als de universiteiten van levensbelang, omdat citatiescores internationaal worden gebruikt voor prestatiemetingen. Opvallend is dat dit beleid een initiatief is van het CvB en niet van de auteurs. De UvA ziet het als haar verantwoordelijkheid te laten zien wat de universiteit, haar instituten en haar medewerkers hebben gepubliceerd.

In de nieuwe workflow van de UvA spelen UvA-DARE en het onderzoeksregistratiesysteem Metis een centrale rol. In Metis wordt door de faculteiten en onderzoeksinstituten de input en output van onderzoek geregistreerd. In UvA-DARE worden alle UvA-publicaties digitaal gearchiveerd. Maar voordat deze publicaties open access kunnen worden gepubliceerd, moet bekend zijn van wie de auteursrechten zijn. Vaak is echter onduidelijk wie het auteursrecht van de publicaties bezit, en wat is toegestaan. Daarom is contact met de auteur essentieel: als er een contract is getekend, weet de auteur immers welke rechten zijn overgedragen. Bovendien beschikt de auteur meestal over een alternatieve versie van de publicatie die van de uitgever in veel gevallen wel vrij toegankelijk mag worden gemaakt in het IR.

Vijf stappen

Om de auteur in het proces te betrekken, en de eerder geschetste problemen structureel te op te lossen heeft de UvA uiteindelijk de volgende workflow opgezet, waarin is vastgelegd wie wat doet en wanneer:

1. Direct na het verschijnen van een artikel meldt de *auteur* de bibliografische gegevens aan bij het secretariaat van het onderzoeksinstituut, bij voorkeur inclusief de digitale versie.
   Het *secretariaat* van het onderzoeksinstituut registreert de publicatie in Metis en voegt indien beschikbaar de digitale versie toe.
2. De *UB* controleert de bibliografische beschrijving op basis van de *originele* publicatie, want die is bijna altijd nodig om publicaties foutloos en volledig te kunnen beschrijven. Indien de digitale versie van de publicatie niet

‘Artikelen die zonder abonnement wereldwijd gratis toegankelijk zijn, worden vaker gedownload en geciteerd’

Begrippen verklaard

> **BMC** (BioMed Central) is een commerciële open access (OA) uitgever met meer dan 190 peer reviewed tijdschriften in het domein van biomedisch onderzoek.

> **PLoS** (Public Library of Science) is een non-profit organisatie die zeven gerenommeerde OA-tijdschriften uitgeeft, waaronder PLoS Biology en PLoS Medicine.

> **DAI** (Digital Author Identifier) is een uniek nationaal nummer dat wordt toegekend aan alle auteurs die zijn verbonden aan Nederlandse universiteiten en onderzoeksinstituten. Door de DAI is het mogelijk alle publicaties van een auteur samen te brengen ongeacht de verschillende namen en initialen waaronder hij/zij publiceert.

> **DARE** (Digital Academic Repositories): in januari 2003 is op initiatief van de stichting Surf het project DARE van start gegaan. Het is een initiatief van alle Nederlandse universiteiten samen met KB, KNAW en NWO, met het doel alle onderzoeksresultaten digitaal op te slaan en toegankelijk te maken met behulp van een netwerk van 'repositories'. Binnen alle instellingen gebeurt dit op vergelijkbare wijze, met behoud van eigen verantwoordelijkheid en onder eigen beheer.

> **honDAREduizend** liep van oktober 2005 tot eind 2006. Het doel van dit project was om de Institutionele Repositories van de universiteiten, NWO en KNAW in één jaar tijd met 100.000 fulltext documenten uit te breiden.

> **Keur der Wetenschap** (2005) is een landelijk project binnen DARE. Het had tot doel toonaangevend Nederlands onderzoek onder de aandacht te brengen en de repositories van de deelnemende instellingen verder uit te bouwen. Hierdoor zijn meer dan 46.000 wetenschappelijke publicaties toegankelijk gemaakt van ruim 200 wetenschappers, waarvan 60 procent fulltext beschikbaar is. Het materiaal is opgeslagen in de lokale repositories.

> **Metis** is een onderzoeksinformatiesysteem dat universiteiten, onderzoeksinstituten, onderzoeksgroepen of (via de module Personal Metis) individuele wetenschappers in staat stelt om informatie vast te leggen over hun onderzoek. In Metis worden medewerkers, inzet, projecten en resultaten van onderzoek geregistreerd. Het programma wordt geleverd door het Universitair Centrum voor Informatievoorziening (UCI, RU Nijmegen) en door alle universiteiten in Nederland gebruikt.

> **Romeo Sherpa** geeft op www.sherpa.ac.uk/romeo/ een duidelijk overzicht van het beleid van uitgevers op basis van de *copyright transfer agreements*. Per uitgever of tijdschrift wordt vermeld welke versies mogen worden gepubliceerd in het IR, en onder welke voorwaarden.

door de auteur of het instituut is geupload, dient de UB de originele publicatie op te zoeken via internet, rechtstreeks bij de auteur of via IBL. Als de UB het artikel niet kan controleren, wordt de publicatie niet goedgekeurd en dus niet opgenomen in UvA-DARE.

3. Na goedkeuring van de bibliografische beschrijving wordt de originele publicatie automatisch gearchiveerd in UvA-DARE. Indien de UB vooraf weet dat een uitgever geen bezwaar maakt tegen het *open access* maken van de publicatie, maakt ze die direct voor iedereen vrij toegankelijk. Maar dat is slechts van een beperkt aantal uitgevers bekend. Als het niet vooraf bekend is, archiveert de UB de publicatie alleen. Zo'n publicatie kan alleen worden opgevraagd voor interne evaluatiedoeleinden.
4. Na archivering in UvA-DARE ontvangt de eerste UvA-auteur een *automatisch* gegenereerde e-mail waarin staat welke publicatie in UvA-DARE is opgenomen. Afhankelijk van de status van de publicatie wordt een van de volgende drie boodschappen verstuurd: (i) De publicatie is open access gepubliceerd omdat de auteur of de uitgever daarvoor expliciet toestemming heeft gegeven. (ii) Indien het auteursrechtenbeleid van de uitgever is te vinden op de website van Romeo Sherpa, ontvangt de auteur informatie over wat de uitgever toestaat. (iii) Als Romeo Sherpa geen uitkomst biedt, vraagt de UB de auteur of hij/zij het auteursrecht heeft overgedragen. De UB zoekt dan graag voor de auteur uit wat de mogelijkheden zijn om de publicatie toegankelijk te maken.
5. De *auteur* kan per ommegaande op de e-mail over de gearchiveerde publicatie reageren. Als de auteur denkt dat het openbaar toegankelijk maken van de publicatie verkeerd is, kan hij/zij hierover contact opnemen met de UB. Indien er geen rechten zijn overgedragen, kan de auteur de UB informeren dat de officiële publicatie wereldwijd toegankelijk kan worden gemaakt. Ook kan de auteur, indien de uitgever dat toestaat, de alternatieve versie vrijelijk toegankelijk maken. Weet de auteur niet wat is toegestaan, dan kan hij/zij de UB vragen dit uit te zoeken.

Bevindingen

Een half jaar na de implementatie blijken fasen 1 tot en met 3 soms nog problematisch. Het kost de UB veel tijd om de originele publicaties te bemachtigen; auteurs leveren niet regelmatig de nieuwste gegevens aan (maar instituten en faculteiten vragen er doorgaans ook niet om); of auteurs leveren wel tussentijds aan, maar de instituten of faculteiten verwerken dit niet direct. Daarom zal de UvA op korte termijn de workflow uitbreiden met *Personal* Metis (PM). De auteur kan dan *zelf* registreren *én* uploaden – dat is nu nog geen van beide mogelijk. Tijdens het uploaden in PM zal de relevante informatie uit Romeo Sherpa worden getoond, en zal worden aangegeven wat de rechten zijn als er geen contract is getekend. De auteur kan dan bij het uploaden direct aangeven of de publicatie openbaar mag worden gemaakt en welke versie hij/zij aanbiedt. Met het uitrollen van PM en het huidige bewustwordingsproces – waardoor auteurs de eenvoud van het registreren, archiveren en Open Access publiceren kunnen zien – zijn wij ervan overtuigd dat de UB in de toekomst minder tijd zal hoeven besteden aan het vinden van de originele publicatie.

Op lange termijn streeft de UB naar een scenario waarin de auteur alleen nog maar zijn/haar pdf hoeft te uploaden, waarna vervolgens uit de pdf de metadata automatisch wordt geëxtraheerd, zoals auteur(s), affiliaties, contactgegevens, e-mailadres als identificatie voor de DAI, titel, bron, volledige tekst en literatuurlijst. Ook dan zal de *copyright policy* van de uitgever, zoals verkregen uit Romeo Sherpa, worden vermeld. Indien deze informatie niet beschikbaar is, wordt de auteur gevraagd of het auteursrecht door één van de auteurs is overgedragen.
De voordelen van de huidige workflow zijn na een half jaar al duidelijk zichtbaar (zie ook de grafiek):

> kwaliteitsverbetering door archivering en controleslag op basis van de officiële publicatie;
> enthousiastere onderzoekers, die inmiddels ook materiaal van vóór 2008 aanleveren;
> bewustwordingsproces, door auteurs te betrekken in het proces worden ze zich bewust van Metis, IR en auteursrecht;
> veel publicaties kunnen open access worden gepubliceerd, omdat auteurs vaker dan verwacht het auteursrecht niet hebben overgedragen aan de uitgever. <

Dit project is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van SURF Foundation (Grassroot rOAdmap 2009).

Literatuur

] Enserink, M. (2009). Are You Ready to Become a Number? *Science, 323*, 1662-1664
] Van der Graaf, M. (Pleiade Management and Consultancy BV) NL Academische repositories: stand van zaken 2008. Rapport in opdracht van SURF (wordt gepubliceerd september 2009)

* opcit.eprints.org/oacitation-biblio.html

'De UB streeft naar een scenario waarin de auteur alleen nog zijn pdf hoeft te uploaden'

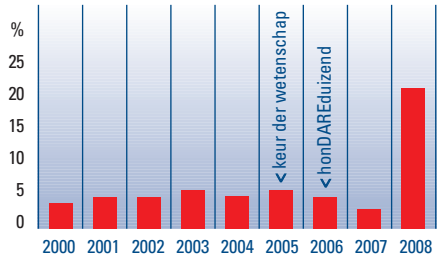

Percentage vrij toegankelijk gemaakte publicaties in UvA-DARE per jaar (exclusief dissertaties) *juni 2009*

'Kennis achter de tolmuur'

In dit artikel staat de opname van wetenschappelijke output in repositories centraal, en het streven die zoveel mogelijk open access toegankelijk te maken.
Toen deze bijdrage geschreven werd, publiceerde juist NRC Handelsblad in zijn weekbijlage een artikel over open access onder de titel 'Kennis achter de tolmuur' (Warna Oosterbaan, 1 augustus 2009). InformatieProfessional.nl besteedde hier al uitvoerig aandacht aan (tinyurl.com/n9grms).
De strekking van het artikel: wat met belastinggeld is gefinancierd, moet voor iedereen gratis toegankelijk zijn. Er volgde zowel op InformatieProfessional.nl als in NRC Handelsblad een aardige discussie.
Of OA het publicatiemodel van de toekomst zal zijn, moet die toekomst leren.